

A KÖZPONTI GAZDASÁGI VEZETÉS IGÉNYEINEK MEGFELELŐ TUDOMÁNYOS, MŰSZAKI ÉS GAZDASÁGI TÁJÉKOZTATÁS

Wojciech Piróg^{1/}

Varsó

BEVEZETÉS

A jelen tanulmány tárgya a központi gazdasági vezetés tájékoztatása a hazai és külföldi, tudományos, műszaki és gazdasági helyzetről, az eredményekről és a fejlődési irányokról. A tájékoztatás forrása bármilyen publikált dokumentum. E tanulmányban másfajta információra nem térünk ki, jóllehet a nem publikált irodalomra - vállalatok, egyesületek, minisztériumok, más szervek és intézetek belső dokumentumaira - támaszkodó tervekben, beszámolóknak, belső elemzésekben stb. található információ is nagyon fontos a gazdasági vezetés számára. A tárgyalt információ jellegzetességei: a felhasználók szűk köre, az információ tárgya, valamint feldolgozásának és átadásának módszere.

A "központi gazdasági vezetés" fogalma alatt e tanulmányban az állami vezetés - az irányító szervek - döntéshozatását értjük, azaz olyan szervét, melynek erre felhatalmazása van, és amelyet e célból hoztak létre.

Ez a kérdés másképpen alakul a népgazdasági tervek előírásai alapján vezetett szocialista országokban, mint a kapitalista országokban. Az utóbbiakban különböző megoldások lehetségesek attól függően, hogy mily mértékben van joga az állami vezetésnek az ország gazdasági életének befolyásolására és lehetősége a magángazdálkodás mechanizmusába történő beavatkozásra. Van, ahol az állami vezetés csak törvényekkel, vagy bizonyos előjogok vagy feltételek /például állami rendelkezések, adókedvezmény, export preferencia, dotáció/ kialakításával avatkozhat be, ahol valamiféle katalizátorként hat, mint például az Egyesült Államokban. De találunk oly példát is, ahol az állami vezetés befolyása a magánipar fejlesztési politikájának alakulására lényegesen nagyobb, mint például Franciaországban. Itt bizonyos területeken a magániparral párhuzamosan állami vállalatokat is találhatunk, vagy csak kizárólagosan állami vállalat működik /például a villamos-

^{1/} A CIINTE /Centralny Instytut Informacji Naukowo-Technicznej i Ekonomicznej, Warszawa = Központi Tudományos, Műszaki és Gazdasági Tájékoztatási Intézet, Varsó/ igazgatója.

energia-iparban az Électricité de France/, esetleg szakmai ipari egyesülések létesültek.

A szocialista országokban az állami vezetés közvetlenül hat a népgazdaság alakulására, illetékes az egész országot érintő gazdasági döntések, vagy a különösen fontos, bár esetleg nem az egész országot érintő döntések meghozatalára. Az állami vezetés közvetlenül irányítja a népgazdaságot és felelős annak fejlődéséért. Tudjuk azt, hogy bármilyen fajta döntés meghozatalához a szakképzettségen és gyakorlaton kívül még megfelelő tájékozottság is szükséges, ezért a szocialista országokban a gazdasági döntések kialakításánál a tudományos, műszaki és gazdasági tájékoztatás problémája fontos tényezőként lép fel. Ez a probléma egyaránt lényeges mind a szocialista, mind a kapitalista országokban, annak ellenére, hogy a központi gazdasági vezetésben az információk igény mértékére nézve különbségek találhatók.

A TÁJÉKOZTATÁSI IGÉNY ELEMZÉSE

Általánosságban azt mondhatjuk, hogy a népgazdaság irányítása a legfelsőbb vezetés, mégpedig az országgyűlés, az elnök vagy az államtanács és a kormány feladata: az első kettő közvetve, a törvényhozás útján vesz részt a népgazdaság irányításában, a kormány és szervei - a minisztériumok, a tervbizottság és a különböző bizottságok - rendeletek vagy utasítások formájában a központi vezetés közvetlen, döntést hozó szervezeteit alkotják. A népgazdaság irányítására alapvető befolyással rendelkező központi szervek közé tartoznak a vezető politikai pártok központi szervei is.

Az említett hivatalok és szervek hatáskörébe tartozik az ország fejlődését és gazdasági politikájának alakulását érintő döntések meghozatala, az adott szervezetre jellemző módon. Megfelelő információra - köztük tudományos, műszaki és gazdasági információra - van tehát szükségük. Egy adott szervezet információk igényét lehet globálisan vizsgálni, vagy csak az egyes egyének vonatkozásában, az általuk betöltött pozíció és funkció függvényében. Ez utóbbi módszer helyesebb, mert jobban figyelembe veszi az egyéni igényeket és így lehetővé teszi ezek kielégítését. Az itt említett vezetés felöleli a központi irányításban résztvevőket, akik a tájékoztatás felhasználóinak első csoportját, valamint a végrehajtó és az ahhoz tartozó tanácsadó apparátus tagjait, akik a felhasználók másodszorban tárgyalt csoportját alkotják.

A felhasználók első csoportjának szüksége van a megfelelő tájékoztatásra, hogy kialakíthassa nézeteit a kidolgozott és jóváhagyásra előterjesztett tervezeteket és javaslatokat érintő döntések meghozatalára. Olyan információt is igényel, mely lehetővé teszi a tervezetek és javaslatok előkészítésére vonatkozó direktívák meghatározását, továbbá a fejlesztési tervek és feltételek kialakítására vonatkozó kezdeményezéseket.

A második csoportnak az irányításra vonatkozó javaslatok és tervek kidolgozását segítő információra van szüksége. Mind a döntést hozó vezetés, mind a döntéselőkészítő apparátus a tematikát és a feldolgozás szintjét illetően ugyanazt az információt igényli: a különbség csak a feldolgozás formájában, a részletek kidolgozásának mértékében és a figyelembevett források mennyiségében rejlik. Az információ tematikájának alkalmazkodnia kell a központi vezetés feladatköréhez, funkciójához és hivatali jogköréhez. Bár az említett szervek feladatai különbözőek, azonos jellegzetességük, hogy üsszennemzeti és makroökonómiai jellegű problémákra vonatkoznak. A végrehajtó hatalom, a kormány feladatköre és funkciója a vezetés centralizáltságának mértékétől függ.

A továbbiakban a szocialista társadalmi rendszerben kialakult viszonyokat elemezzük. A központi irányítás feladatkörét és funkcióját a következőkben határozhatjuk meg: az éves, több éves és perspektivikus tervek kidolgozása és rögzítése; a tervek végrehajtásához szükséges feltételek és eszközök meghatározása; a nemzeti jövedelem és felosztásának - felhalmozás és fogyasztás - megszabása; árpolitika, piac- és foglalkoztatottsági politika, export-import politika; a népgazdaság szervezeti struktúrájának, a vezetési elveknek, a különböző vezetési szintek hatáskörének kialakítása; a fejlesztési ütem és irányok előírása, valamint a döntések meghozatala a különösen fontos, a tervek megvalósulásának menetét befolyásoló ügyekben. A fejlesztési tervek kidolgozása és megvalósítása a legfontosabb kérdés. A tervek kidolgozása megköveteli a különböző célok meghatározását, melyeket az egyes területeken el kell érni; a szükséges és a rendelkezésre álló termelési eszközök mérlegének elkészítését és lebontását /alapanyagok és féltermékek mérlege, munkaerőmérleg, ezen belül a kvalifikált káderek mérlege, a beiskolázási lehetőségek, az állóalapok, a költségek és beruházási lehetőségek, a közvetlen fogyasztási javak, a külkereskedelem stb. mérlege/ a tervben rögzített szándékokkal koordinált módon. Az említett feladatok alkotják tulajdonképpen a tervezés műveletének egészét.

A tervezés különösen fontos momentuma a cél, valamint az egyes területek közötti megfelelő arányok kijelölése, a beruházás és a fejlesztés feltételeit képező kutatómunka méreteinek és irányának meghatározása. A tervezés feltételezi a népgazdaság és a világ élenjáró országai jelenlegi állapotának ismeretét, fejlődési terveik és trendjeik vizsgálatát. A tervezéshez ismernünk kell a világban a fejlődés jelenlegi helyzetét és trendjét, különösen a tudományos és műszaki területeken. A mai időkben az ország fejlesztésénél nem lehet figyelmen kívül hagynunk azt, ami külföldön történik.

A tervezés igen fontos része a műszaki fejlesztési terv. E terv kidolgozásához elkerülhetetlenül ismernünk kell a hazai és külföldi helyzetet a tudományos és műszaki területeken, így az elért eredmények, az elméleti kutatások eredményeinek realizálása, valamint a folyamatban lévő és tervezett tudományos kutatások, a ráfordított eszközök területén. A jelen időszakban a világ fejlődése szorosan kapcsolódik a tudományos és műszaki fejlődéshez, tulajdonképpen annak következménye. Különös figyelmet érdemel az elért világszínvonal és a további fejlődés tendenciája. Magától értetődik, hogy valamely terület

iránti érdeklődés mértéke függ a tájékozódó ország fejlődésére vonatkozó jelentőségétől.

Az ország előrehaladásának egyik momentumusa a vezetési módszerek és munkamódszerek fejlesztése. Így nem kerülheti el a figyelmünket a tervek kialakításánál az elektronikus számítástechnika fejlődése és a matematikai módszerek egyre szélesebb körű alkalmazása a népgazdaság irányításában. A tervek kimunkálását a statisztikai és tervinformációk, valamint sok egyéb adat feldolgozására kell alapozni. A tudományos, műszaki és gazdasági tájékoztatás különösen fontos az előre látható eredmények és fejlesztési irányok meghatározásánál, valamint a kitűzött terveknek a világon már elért eredményekkel való összehasonlításánál. Például a villamosenergia-ipar fejlesztésének távlati tervezésekor nem mellőzhetjük az ország távlati energiamérlegeiben - a tudományos és műszaki tájékoztatás alapján - az atomerőművekben vagy a magneto-hidrodinamikuss generátorokban termelt villamos energiát. A központi tervezés céljait szolgáló tájékoztatás tematikai területéhez - mely a terv tematikájának kell, hogy megfeleljen - gyakorlatilag az ország fejlesztésének legfontosabb feladatait érintő információ tartozik.

Ahhoz, hogy a kormány a beruházásokra, az import- és exportpolitikára vonatkozó döntést hozzon, jól megalapozott és feldolgozott információra van szüksége. Például a külföldi műszaki berendezések és felszerelések megvásárlása az épülő ipari üzemek részére igen sok oldalról szerzett információ összegezését igényli, hogy a leghelyesebb döntéseket hozhassák, a legmodernebb megoldásokat képviselő berendezéseket választhassák ki. Az árak és fizetési feltételek megállapítása is előzetesen a világpiac megfelelő vizsgálatát tételezi fel. Még kiterjedtebb ismeretekre van szükség a beruházások irányvonalainak meghatározásánál. Ebben az esetben nemcsak a legkorszerűbb és leghasználhatóbb berendezés kiválasztásáról van szó, hanem a beruházás célszerűségéről és helyességéről is. Sok esetet lehet felsorolni, melyekben a világszerte folytatott kutatási tevékenységnek és eredményeinek ismerete igen fontos. Példaként szolgáljanak itt a pittsburghi Consolidation Coal Company /USA/ által a kőszénből nagy oktánszámú benzint gyártására folytatott kutatások, és az ezen az úton előállított benzinsre vonatkozó, az USA Szabadalmi Hivatalának 1964-ben bejelentett szabadalom. Az ilyen hírek felderítése és megerősítése például igen fontos lehet a vegyipar beruházási politikájában.

Különösen jelentős az élenjáró országok fejlődését vizsgálni a jelenlegi állapot, a fejlesztési tervek, valamint a folyamatban lévő és tervezett kutatási munkák, a tudományra és a tudományos kutatásokra fordított összegek, a kutatások eredménye, különösen a szabadalmazott megoldások stb. tükrében. Japán sok ipari szakterületen /elektronika, vegyipar, optikai ipar, hajógyártás, autóipar stb./ a világ gazdaságilag élenjáró országai közé tartozik és igen nagy mértékben vásárol - a külföldi tudományos és műszaki eredmények kihasználására vonatkozó politikát alkalmazva - drága pénzért licenceket. 1950-től 1964-ig Japán több mint 3000 külföldi szabadalmat, licenct és technológiát vett át és erre a célra 1964-ben 150 millió dollárt adott ki. A legújabb információk szerint, bár Japán a tudományos és műszaki problémák megoldásához már kiterjedt lehetőségekkel rendelkezik, még-

is folytatja licencek vásárlását és fő erőfeszítéseit ezek átdolgozására fordítja; így saját, korszerűbb megoldásai túlhaladják azon országot, amelytől a licencet vásárolta. Hozzá kell tennünk, hogy ez a tevékenység csak az elméleti és gyakorlati kutatóhelyek kiépítésének és szakkaderekkel való ellátásának eredményeképpen lehetséges. Kutatóhelyek minden nagyobb japán vállalatnál léteznek, ahol jelentős számú kutató dolgozik.

Van információ, amelyre jelenleg nincs szükségünk, de amelyik a jövőben nagyon hasznos lehet és ezért figyelmet kell fordítanunk rá. Erre példák:

az elmúlt évben nagy érdeklődést keltett a torinói autókiallítás - az új modellek között - olasz és amerikai cégek által kiállított négy villamos hajtású személyautó;

információ a kőolajbázison működő, fehérje-konzentrátum gyártására épülő üzemről, amelyet a British Petroleum konszern tervezete alapján a Marseille melletti Lavere-ben lévő, a konszernhez tartozó Francia Kőolaj Egyesülés finomítójában építenek. Ez a világon az első ipari méretű megvalósítása a fehérje kőolajból történő bioszintézisének. 1970-től kezdve a gyár tervezett termelése évenként 16 ezer tonna fehérje-konzentrátum.

Nemcsak a tervezéskor használható fel az információ, hanem folyamatos felhasználása szükséges, ugyanis a kapott információ még a megvalósítás ideje alatt is megváltoztathatja a terveket. Például új felfedezések, amelyek a gyártás módszereire vagy új termékek gyártására vonatkoznak, épülő ipari üzemek terveinek változtatását okozhatják. Hasonló eset léphet fel fontosabb gazdasági események következtében, például nagy ipari konszernek alakulásánál, valamely ország külkereskedelmi politikájának megváltozásakor stb. Az ilyen események a központi irányítás tájékoztatásának a témakörébe tartoznak.

Összefoglalva azt lehetne mondanunk, hogy mindaz, ami érinti a tudományos és műszaki, valamint a gazdasági és társadalmi kérdéseket, az ország gazdasági vezetését érdeklő tematika körébe tartozik, azaz a központi gazdasági vezetés által igényelt információ. Elengedhetetlen a feladatok és dokumentumok fontosságuk szerinti szelektálása. Ez nagy szakmai képzettséget és gyakorlatot kíván meg. A központi szervek információs igényeinek meghatározása megfelelő kutatást igényel.

AZ INFORMÁCIÓ FELHASZNÁLÓI

Az előző részben felsoroltuk azokat a központi vezető szerveket, amelyek hatáskörébe tartozik a népgazdaság irányítása. E szervek, amint azt már említettük, a felhasználók két csoportját alkotják: az első csoport a központi vezetés tagjaiból áll, akik illetékesek döntések meghozatalára vagy döntések befolyásolására, a másodikba tanácsadó szervek és végrehajtó apparátusuk tartozik, amelyek javaslatokat készítenek elő döntésre. Az első csoportra jellemző a széles tematikájú érdeklődési terület és a kérdésfeltevés általános jellege.

Az igényelt tájékoztatás előkészítésének módjában és formájában léteznek különbségek, még ugyanolyan tematika esetében is, a tárgyalt csoportnak a központi irányítás különböző szerveihez tartozó tagjai között. Az országgyűlésnek, a különböző politikai pártok vezetőségének tagjai az általános problémákat megvilágító tájékoztatást igénylik, hogy kialakíthassák a feladatok általános összképét. A minisztertanács tagjai és a központi szervek - mint a tervbizottság és a különböző állami bizottságok - vezetői az általános tájékoztatáson kívül olyan információt is igényelnek, amely a gazdasági és más, ehhez kapcsolódó kérdésekben lehetővé teszi részükről az állásfoglalást.

A felhasználók e csoportjának jellemzője, hogy a sokoldalú feladatok miatt nagy a leterhelés és az ennek következtében fellépő időhiány; kevés az idő a terjedelmes mennyiségű feldolgozandó dokumentum megismeréséhez. Igényeik szerint az információk feldolgozására vonatkozó kritériumok a következők: a népgazdaság majdnem minden területét érintő, de csak a legfontosabb feladatokat felölelő tematika; a feldolgozási mód legyen szintetizáló és tömör, könnyen alkalmazható, a felhasználó időbeli lehetőségeihez mért.

Az említett feltételek mellett ezt a tájékoztatást közelítőleg a következőképpen lehet összeállítanunk: a tematikának fel kell ölelnie az élenjáró országok vagy a különösen érdekes ország helyzetének és adatainak elemzését; a világ, a kiválasztott ország és a saját ország egyes műszaki és gazdasági területeinek fejlődési állapotára és fejlesztési tendenciájára vonatkozó adatokat.

A feldolgozás formája a következő lehet: rövid, jeladó információ a világban történt és a hazai fontosabb eseményekről, valamint a kiemelt téma terjedelmesebb, szintetikus feldolgozása. Legvégül következik a feladat kimerítő tárgyalása több forrás alapján. A tájékoztatás más formája a különösen érdekes publikációknak, például más országok kormányjelentéseinek, országgyűlési határozatainak, fejlesztési terveinek stb. lefordítása. Ismét más forma a szintetikus és széleskörű gazdasági elemzés, mely nagyobb feladatcsoportokkal vagy országcsoportokkal foglalkozik. Ezen a területen egyre gyakrabban alkalmazott, a fejlődés perspektíváit tárgyaló érdekes forma az ún. prognózis, vagyis egy ország, különféle területek, sőt az egész világ jövőbeli fejlődésének áttekintése.

Az információközlés módszerében figyelembe kell vennünk a felhasználók e csoportjának különleges igényeit: színvonalas feldolgozás könnyen érthető és olvasható formában, a feladatok és jelenségek állapota és mozgása könnyen felfoghatóan, például táblázatokban, diagramokban, ábrákban stb. Alapvető követelmények: a hiteltérdemlő források kiválasztása, a forrásból származó adatoknak a saját véleményről és az informátor értékeléséről való elkülönítése, valamint a tájékoztatás gyorsasága. Ezek az igények határozzák meg az információ feldolgozásának és közlésének megszervezésére, a források felkutatására és szelektálására, a feldolgozó szakértők kiválasztására vonatkozó lehetséges módokat. Nem egyszer szükség lehet az eredeti dokumentumok szolgáltatására is. A világ egyes területeinek fejlődési állapotát érintő adatok összeállításánál a tájékoztatás az összehason-

litáshoz a hazai adatokat is tartalmazza, hogy ily módon lehetővé váljék következtetések leszűrése.

A felhasználók második kategóriáját a feldolgozandó feladatkör még szélesebb és részletesebb tárgyalása érdekli, és így az információ és a dokumentumok mennyisége jelentősen nagyobb. Az első csoport által igényelt szintézist nyújtó feldolgozáson kívül itt feltétlenül szükséges a primer irodalom és annak feldolgozása, de mindenekelőtt oly tájékoztatási szolgáltatások, mint a bibliográfiai, tematikai és dokumentációs összeállítások, melyek segítségével a legfontosabb primer irodalom kiválogatható. Az e csoportba tartozók a téma sokkal részletesebb felderítését igénylik, mint az első csoport. A tájékoztatási munkával szemben támasztott követelményeik: lehetőség szerint minden forrás, de legalábbis az alapvető források megragadása. A tájékoztatási munka hasznos formája ebben a kategóriában az olyan tájékoztatási szolgálat, amely az elsődleges és másodlagos dokumentumok teljességével foglalkozik.

A TÁJÉKOZTATÁSI KÖZPONT MUNKÁJÁNAK SZERVEZÉSE

A fent tárgyalt felhasználó kategóriák tájékoztatási igényei műszaki és főleg gazdasági feladatokra vonatkoznak. Ez kétségtelenül kihat a tájékoztatás forrásainak és formájának kiválasztásában a tájékoztatási központok munkájára.

A tájékoztatás jellege: főleg szelektív tájékoztatás a felhasználók egy-egy adott csoportja részére. Ezért tehát a tájékoztató és a felhasználó között szoros kapcsolatnak kell kialakulnia. Ezt két szempont is indokolja: a felhasználó tájékoztatási igényeinek és speciális követelményeinek, valamint a részére nyújtott tájékoztatási szolgálat általa megadott értékelésének ismerete. Az igényeket a feldolgozásra kijelölt konkrét tematikából, esetleg a felhasználó saját kezdeményezéseinek eredményeképpen, vagy a központ igényfelmérése révén lehet megismerni. A feldolgozás kellő színvonalát csak az adott terület kiváló szakembereinek a munkába való bevonásával érhetjük el. Ennek az a szükségszerű következménye, hogy a központnak együtt kell dolgoznia más intézményeknél állandó alkalmazásban lévő szakemberekkel. A központnak a tájékoztatás előkészítése során el kell végeznie a legmegfelelőbbnek ítélt források elemzését és ennek alapján kell az irodalmat kiválogatnia. Feltétlenül elemeznie kell a felhasználó érdeklődési területét is, hogy a válogatáskor megfelelően értékelni tudja az információit, annak a felhasználó részére nyújtott jelentősége szempontjából.

Ahhoz, hogy a tájékoztatási szakember a felhasználók érdeklődési területén orientálódni tudjon az adott téma sürgőssége és viszonylagos fontossága tekintetében, a tájékoztatási központnak ismernie kell a központi állami szervek tematikáját, valamint a kormány és szervei által megvizsgálandó és eldöntendő kérdéseket.

Egyes esetekben szükséges lehet, hogy a központi szervek ülésén a tájékoztatási központ képviselője is résztvegyen.

A gyors információszolgáltatás megköveteli a központok munkájának helyes megszervezését; ez általánosságban a megfelelő információbőség kialakítását és az információval való helyes gazdálkodást tételezi fel.

A KÖZPONTI VEZETÉS TÁJÉKOZTATÁSA Néhány országban

Franciaország

A központi gazdasági és politikai vezetés ügyének Franciaországban nagy figyelmet szentelnek. Ilyenfajta tájékoztatási szolgálat ott már a háború előtt /1937-1939/ kialakult. Londonban a háború alatt az emigráns francia kormánynál is működött információs szolgálat. Ez 1944-ben Párizsba költözött át és a Tájékoztatási Minisztérium keretein belül a jelenlegihez hasonló tevékenységet fejtett ki. 1950 óta a jelenlegi formában a Kormánytitkárság Dokumentációs Igazgatósága elnevezéssel működik.

A Dokumentációs Igazgatóság tevékenységi köre felöleli a politikai, gazdasági, szociális és kulturális kérdéseket, melyek a jelenben a társadalom alakulására hatnak. Dokumentációt készítenek a kormány, az országgyűlés és egyéb magas szintű vezetőszervek részére. A Dokumentációs Igazgatóság más dokumentációs központokkal is szorosan együttműködik. Munkáját három különböző irányban fejti ki: tájékoztatás /dokumentumok felkutatása, gyűjtése, tárolása és az információ terjesztése/, szerkesztés /dokumentumok értékelése és irodalomkutatás, kiadványok előkészítése/, kiadás és terjesztés. Hat ország - Anglia, Spanyolország, Németország, az Egyesült Államok, Olaszország és a Szovjetunió - napi sajtóját elemzik.

Az Igazgatóság fontosabb kiadványai:

a/ *Chronique Étrangère* /Külföldi krónika/: havonta hat füzetben /Anglia, Spanyolország, Németország, USA, Olaszország, Szovjetunió/ foglalkozik a politikai problémákkal.

b/ *Articles et Documents* /Cikkek és dokumentumok/: hetenként háromszor, három füzetben jelenik meg: *Problèmes d'actualité* /Aktuális problémák/, *Textes du jour* /Napi témák/, *Facts et Opinions* /Tények és vélemények/. Ez a sorozat a külföldi sajtóból és más forrásokból válogatott legérdekesebb és legfontosabb híreket tartalmazza.

c/ *Problèmes Économiques* /Gazdasági problémák/: hetenként jelenik meg a Francia Gazdaságkutató és Statisztikai Intézettel közös szerkesztésben. A kiadvány a világsajtóban megjelenő legfontosabb gazdasági cikkek és ismert gazdasági szakemberek kommentárjainak különlenyomatát tartalmazza. Melléklete a gazdasági helyzettel /világpiac, külföldi konjunktúra/ foglalkozó *Notes Rapides* /Gyors jegyzetek/ c. füzet.

d/ Notes et Études Documentaires /Dokumentációs jegyzetek és tanulmányok/: válogatott témákban havonta kilenc füzetben jelenik meg. A tematikai információ legtipikusabb példája. A kiadványhoz felhasználják a Gazdaságkutató és Statisztikai Intézet anyagát, valamint kereskedelmi tanácsosok jelentéseit.

e/ Chronologie Internationale /Nemzetközi eseménynaptár/: a Notes et Études Documentaires kéthetenkénti kiegészítő fürete.

f/ Recueils et Monographies /Gyűjteményes összefoglalók és monográfiák/: válogatott műszaki témákról szóló sorozat.

g/ Travaux et Recherches /Munkák és kutatások/: külföldi kiadványok elemzését vagy értékelését tartalmazó sorozat.

h/ Le Monde Contemporain /A jelen világ/: sorozati kiadvány.

i/ Textes et Notes /Témák és jegyzetek/: háromszor hetenként jelenik meg a francia diplomáciai szolgálat részére és beszédek, kormánynyilatkozatokat, valamint rövid információkat tartalmaz Franciaország életéről és napi problémáiról.

Ezekon kívül kiadnak népszerűsítő és idegen nyelvű kiadványokat is.

Az Igazgatóság Fényképdokumentációt is ad ki, 10 számban évenként.

A Notes et Études Documentaires kereteiben létezik egy másik kiadvány is a Cahiers Français /Francia füzetek/.

A periodikus kiadványok egyesített példánysszáma évenként mintegy 4 millió, a sorozati kiadványoké 300-500 ezer példány.

A Notes et Études Documentaires az egyes minisztériumokkal egyeztetett, valamint az Igazgatóság saját kezdeményezésére kialakított tematikával foglalkozik.

A Dokumentációs Igazgatóság személyzete kb. 150 fő. Megbízások alapján mintegy 500 külső szakembert és fordítót foglalkoztat. Ezen kívül sok munkát más intézménnyel /intézetekkel, minisztériumokkal/ együttműködve végez el. Az Igazgatóságnak saját reprográfiai üseme van.

Csehszlovákia

Csehszlovákiában nagy figyelmet szentelnek az állami központi szervek tájékoztatásának. Ezt a feladatot főleg az UVTEI /Ústřední Vedeckých, Technických a Ekonomických Informací - Tudományos, Műszaki és Gazdasági Információs Központ/ látja el, de az információval más intézmények is foglalkoznak, pl. az Állami Tervbizottság, az Ellenőrzési és Statisztikai Központi Népi Bizottság, a Nép gazdasági

Tervezési Tudományos Intézet és a Vezetési Intézet.

Az UVTEI a vezetői tájékoztatáshoz sok szakembert foglalkoztat a következő osztályokban: általános gazdasági kérdések, tudományos és műszaki fejlesztés, bányászat, kohászat, gépgyártás, elektrotechnika, energetika, vegyipar, építészet. Az UVTEI-hez sok külföldi forrásanyag áramlik be, együttműködik a külföldi csehszlovák kereskedelmi kirendeltségekkel és nemzetközi szervezetekkel.

Az UVTEI-nek a fenti témakörben végzett munkája eredményeképpen a következő szolgáltatásokat nyújtja:

hírek, válogatott információk a világ tudományos, műszaki és gazdasági fejlődéséről;

műszaki és gazdasági tájékoztatási szemle;

információ a világ technikájáról;

a tudományos és műszaki fejlődés áttekintése.

Német Demokratikus Köztársaság

Az állami központi vezetés tájékoztatása a ZIID /Zentralinstitut für Information und Dokumentation = Központi Információs és Dokumentációs Intézet/ feladata. Külön vezetői tájékoztatási osztállyal rendelkezik, mely megszervezi a központi vezetés igényeinek megfelelő tájékoztatást. A feldolgozást külső szakemberek végzik megbízások alapján, előzetes megbeszélés szerint. A tematikát az állami tudományos és műszaki fejlesztési terv határozza meg. A feldolgozások két formája: néhány oldalas szintézist nyújtó tájékoztatási tanulmányok, amelyek a hazai és a külföldi ipari és gazdasági helyzet néhány területéről tartalmaznak összefoglaló adatokat az összehasonlításokhoz; részletesebb, 20-30 oldalas tanulmányok. Tematika: az élenjáró országok fontosabb iparágainak fejlesztési tendenciái, alapvetési eredmények, melyek jelentősek lehetnek az NDK számára; új gyártmányok, alapanyagok, különösen műanyagok; új technológiák; gazdasági problémák; a világpiac; a tervezés és vezetés problémái.

Lengyelország

Lengyelországban a központi vezetés műszaki-tudományos és gazdasági tájékoztatását a CIINTE /Centralny Instytut Informacji Naukowo-Technicznej i Ekonomicznej = Központi Tudományos, Műszaki és Gazdasági Tájékoztató Intézet/ végzi tájékoztatási osztálya révén. A három éve tartó munka során a tájékoztatási munka tartalmára és módszereire vonatkozóan a következő alapelveket tűsték ki:

az ország vezetői alapvető tájékoztatási igényeinek kielégítése;

igényfelmérések és megfelelő kapcsolatok révén a munka tartalmá-

nak és formájának a felhasználó igényeihez és kívánságaihoz történő alkalmazása;

a feldolgozások tematikája mind a jelenben, mind a jövőben az ország fejlődésére nézve fontos problémákat foglalja magában; ezenkívül egyes témacsoportokat rendszeresen figyelnek;

a témákat külső és belső szakértők, valamint közreműködő tudományos intézetek dolgozzák ki;

együttműködés nemzetközi szinten más országok vezető tájékoztatói szerveivel, tapasztalatcsere, a feldolgozások és a források cseréje tekintetében.

1968-ban a következő tájékoztatói kiadványokat publikálják:

Signały /Hirek/: 6-8 oldalas szintetikus információ;

Sygnaly-Ekspress Informacje /Hirek - Gyorstájékoztató/: legfeljebb két oldalas rövid tájékoztató a fontosabb eseményekről;

Wybrane Informacje Tematyczne /Válogatott Témadokumentáció/: sok forráson alapuló szintetikus tájékoztató, valamint

Przegląd Informacje Ekonomicznych /Gazdasági Tájékoztatói Szemle/: főleg külföldi folyóiratok válogatott cikkeinek referáló folyóirata. Az ország gazdasági vezetői részére készített kiadvány, mely 1200 példányban jelenik meg.

A felhasználó megrendelésére témafigyelést is végeznek, esetleg különböző formákban és tartalommal.

A CIINTE véleménye szerint a felhasználók első csoportja részére legcélszerűbb forma a Sygnaly és a Wybrane Informacje Tematyczne. Az első a világban történt legfontosabb gazdasági, műszaki és tudományos eseményekről tartalmaz híreket, míg a második az adott feladatot világítja meg és így segít a megfelelő döntés meghozatalában. A felhasználók második csoportja részére a Wybrane Informacje Tematyczne és a témafigyelés a legértékesebb.

A tájékoztatói osztály által állandóan figyelt témák: az általános gazdasági, tudományos és műszaki fejlesztési, ipari, építőipari, szállítási, mezőgazdasági és élelmiszerügyi problémák. Különös figyelmet szentelnek a fejlődési tendenciáknak, prognózisoknak országos szinten, vagy országcsoportok és adott területek szintjén. Példák: prognózis a kőolaj felhasználására, termelésére és exportjára világ-szinten 1975-ig; a növényvédelem állapota és közeli perspektívái; iparvállalatok nagyságának alakulása a fejlett kapitalista államokban; építészeti a nyugateurópai országokban.

Jelenleg a CIINTE több mint 60 intézettel és tudományos kutatóhellyel, valamint a különböző szakterületek százegynéhány szakemberével dolgozik együtt a központi vezetés tájékoztatásában. A tájékoztató alapvető forrását mintegy 200 tudományos és műszaki folyóirat képezi.

A CIINTE munkatervében szerepel a központi vezetés tájékoztatásának további javítása. Az ebben az irányban teendő lépések között szerepel a más országok tájékoztatási szolgálataival való kapcsolat felvétele is.

•••

A népgazdaság központi vezetése részére a bizonyítékok és példák szerint szükséges, célszerűen kiválasztott, időben szolgáltatott és rendszeres tájékoztatást biztosítani kell. E tájékoztatás formái és módszerei még további kutatást igényelnek, és a megszerzett tapasztalatok alapján a tájékoztatást állandóan javítani kell.

•••••

I R O D A L O M

1. CHOROMANSKI, T.: Informacja techniczno-ekonomiczna dla organów centralnych i kadr kierowniczych. Warszawa, CIINTE, 1967. ism. lapsz. /Prace, Studia, Przyczynki. 1967. 3./
2. CHOROMANSKI, T.: Podstawowe kryteria doboru tematycznego informacji naukowo-technicznej i ekonomicznej dla władz centralnych. Warszawa, CIINTE, 1967. ism. lapsz. /Prace, Studia, Przyczynki. 1967. 4./
3. JEDZINY, G. - ROHRMOSER, E.: Zur Entwicklung der Information für führende und leitende Kader im einheitlichen System der Information und Dokumentation. = ZIID-Zeitschrift, 13.k. 3.sz. 1966. p. 70-75.
4. HAVLICEK, K.: Uroveň hospodarského rozhodování v informace. = Metodika a technika informací, 9.k. 5.sz. 1967. p. 1-17.
5. KOBLITZ, J.: Die Information leitender Kader des Staates, der Wirtschaft und der gesellschaftlichen Organisation. = Dokumentation, 10.k. 1.sz. 1963. p. 9-16.
6. KRIVINKOVA, J.: Informační soustava předsednictva francouzské vlády. = Metodika a technika informací, 9.k. 5.sz. 1967. p. 32-39.
7. LÁZÁR P.: Rola informacji w zarządzaniu. = Aktualne Problemy Informacji i Dokumentacji, 12.k. 6.sz. 1966. p. 9-18.
8. LANGHANS, S.: Information führender Partei-, Staats- und Wirtschaftsfunktionäre in der DDR auf dem Gebiete der Naturwissenschaften, der Technik und der Ökonomie. Berlin, ZIID, 1965. 14 p.
9. PAJESTKA, J.: System informacji planistycznej. = Ekonomista, 1964. 2.sz. p. 250-257.
10. PIRÓG, W.: Rola informacji naukowo-technicznej i ekonomicznej w świetle współczesnym. = Wojskowy Przegląd Ekonomiczny, 1966. 1.sz. p. 69-76.

PIRÓG, W.: Scientific, technical and economic information for central economic agencies

The paper reviews the basic principles of scientific, technical and economic information for meeting the demand of the central economic agencies. Reference is made only to the utilization of published information sources, though the importance of unpublished literature - internal documents, drawings, reports etc. - is also mentioned, as this type of literature must also be considered in the decision-making process.

All information related to scientific, technical, economic and social problems belong to the sphere of interest of the central economic agencies of a country, being information required by the central economic administration. Selection of information is indispensable. Selection requires on the hand great professional competence and practice, on the other hand current examination of the information demand of the central agencies and the dynamic observances of changes occurring in the demand.

The users of such a system of information may be divided broadly into two groups: members of the top policy making group and specialists in the highest ranks of the executive and advisory staff. The subjects of interest are the same for both groups, differences are found only in the extent of processing the literature and in the quantity of the sources used. The first group requires synthetical, concise and easily applicable information /with tables, diagrams etc./, while the second group needs information processed from all possibly available sources.

The processed information has to include the analysis of the present situation, data of the leading or especially interesting countries, data related to the state of development and the trends of progress in the different technical and economic fields throughout the world, in selected countries and in the own country.

The information is mainly selective: this requires the organization of a constant and current feedback. The required high standard can be attained only by cooperation with outstanding experts in the given field and by the participation of external institutions and organizations.

The study deals further with the information system for top executives in France, Czechoslovakia, the German Democratic Republic and Poland. In Poland the establishment of this type of information services was preceded by investigations which took three years, during that time the content and the methods of the information services were determined. Four series of publications were started:

Sygnaly /News/: synthetical information on 6-8 pages;

Sygnaly-Ekspress Informacje /News - Rapid Information/:

short information on the most important events on not more than 2 pages;

Wybrane Informacje Tematyczne /Selected Thematical Documentation/:

synthetical information based on many sources;

Przegląd Informacji Ekonomicznych /Economic Information Review/:

abstracting journal containing articles selected and processed chiefly of foreign journals.

ПИРУТ, В.: Научно-техническая и экономическая информация для удовлетворения требований центрального экономического управления

Подитожииваются основные принципы научно-технической и экономической информации удовлетворяющей требованиям центрального экономического управления. Рассматривается лишь вопрос использования опубликованных источников, но упоминается и о значении неопубликованной литературы /внутренние документы, планы, отчёты/, безусловно принимаемой во внимание при вынесении решений.

Информация, касающаяся научно-технических, экономических и общественных вопросов полностью входит в ту тематику, которая интересна с точки зрения экономического управления страны, то есть считается информацией, нужной центральному экономическому управлению. Селекция необходима: она требует высокой квалификации, опыта, а также непрерывного изучения информационных потребностей центрального экономического управления и активного наблюдения за её изменениями.

Тематика информации, требуемой двумя группами потребителей - с одной стороны членами центрального управления, с другой стороны людьми, работающими на высшем уровне совещательного органа - является тождественной, разница лишь в степени обработки подробностей и в количестве учтенных источников. Первая группа претендует на синтетическую, сжатую, но легко применимую /снабженную таблицами и диаграммами/ информацию, вторая группа - на возможно более полное отражение всех источников.

Тематика должна охватывать анализ положения передовых или особенно интересных стран и их данных, данные о степени и тенденции развития отдельных технических и экономических областей мира, избранных стран и собственной страны.

Селективный характер информации требует организации постоянной обратной связи. Нужного высокого уровня можно достичь только путем вовлечения лучших специалистов данной области и сотрудничая с внешними организациями.

Описаны системы информации для руководящих кадров и органов управления во Франции, Чехословакии, ГДР и Польше. Началу информационной деятельности в Польше предшествовала трёхлетняя исследовательская работа, в течение которой были определены содержание и методы информационной работы. Приступили к изданию четыре информационных серии:

/Sygnały/ Новости: синтетическая информация на 6-8 страницах

/Sygnały-Ekspresz Informacje/ Новости - Экспресс Информация:

краткая информация /не более 2 страниц/о важных событиях.

/Wybrane Informacje Tematyczne/ Избранная Тематическая Документация:

синтетическая информация, на основе многих источников

/Przegląd Informacji Ekonomicznych/ Информационный Обзор Экономики:

реферативный журнал избранных статей, опубликованных в первую очередь в зарубежных журналах.

§§§

PIRÓG, W.: Wissenschaftliche, technische und wirtschaftliche Information für die zentralen Organe der Wirtschaft

Der Bericht umfasst die allgemeinen Grundprinzipien der wissenschaftlichen, technischen und wirtschaftlichen Information für die Ansprüche der zentralen Wirtschaftsleitung. Die Ausführungen sind auf die zugängliche veröffentlichte Fachliteratur beschränkt, obwohl erwähnt wird, dass auch die unveröffentlichte Literatur, d.h. interne Dokumente, Entwürfe, Berichte usw. von höchster Bedeutung sind und bei der Vorbereitung von Entscheidungen unbedingt berücksichtigt werden müssen.

Alle Informationen, welche mit wissenschaftlichen, technischen, wirtschaftlichen und sozialen Fragen zusammenhängen, gehören zu dem Themenkreis der Wirtschaftsleitung des Landes, da sie von der zentralen Wirtschaftsleitung beanspruchte Informationen sind. Selekt-

tion der Information ist aber unerlässlich: dies beansprucht grosse Fachkenntnis und Praxis seitens der Informationszentren und erfordert die fortlaufende Untersuchung der Informationsnachfrage der zentralen Stellen und Flexibilität in der Beschaffung der benötigten Information.

Die Benutzer der Information für zentrale Organe der Wirtschaft können auf zwei Gruppen aufgeteilt werden: Mitglieder der zentralen Leitung, sowie Fachleute in den höchsten Stellen des exekutiven und konsultativen Leitungsapparates. Die Thematik der Information ist für beide Gruppen identisch, der Unterschied besteht nur in der Tiefe der Bearbeitung und in der Menge der berücksichtigten Informationsquellen. Die erste Benutzergruppe erfordert synthetische, aber übersichtliche /mit Tabellen und Diagrammen versehene/ Information, die zweite Gruppe ausführliche, womöglich viele Quellen bearbeitende Information.

Die Thematik soll die Analyse der gegenwärtigen Lage im Lande und in fortschrittlichen oder besonders interessanten Länder, den Entwicklungsstand und die Entwicklungstendenzen der Welt, des ausgewählten Landes und einzelner einheimischer technischer oder wirtschaftlicher Gebiete umfassen.

Die Information ist hauptsächlich selektiv und erfordert die ständige Rückkopplung mit dem Benutzer. Das nötige hohe Niveau kann nur durch die Einbeziehung hervorragender Fachleute und auswärtiger Institute des gegebenen Gebiets erreicht werden.

Der Bericht behandelt im weiteren das System der Information für leitende Persönlichkeiten und Organe in Frankreich, in der Tschechoslowakei, in der Deutschen Demokratischen Republik und in Polen. In Polen ging der Einführung dieser Informationstätigkeit eine dreijährige Forschungsarbeit voran, und im Laufe der Vorbereitungen wurde der Inhalt und die Methodik dieser Informationstätigkeit klargelegt. Vier Serien von Publikationen erscheinen regelmässig:

Sygnaly /Nachrichten/: synthetische Information von 6-8 Seiten;

Sygnaly-Ekspress Informacje /Nachrichten - Schnellinformationen/: kurzer Bericht über die wichtigeren Ereignisse von höchstens 2-3 Seiten;

Wybrane Informacje Tematyczne /Ausgewählte Themendokumentation/: synthetische Information auf Grund zahlreicher Quellen;

Ekonomicznych Przegląd Informacje /Wirtschaftliche Informationsrundschau/: Referate-Zeitschrift, die ausgewählte Artikel hauptsächlich ausländischer Zeitschriften bearbeitet.
